

Nr 1232

Av herr **Magnusson** i Borås m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 98, med förslag till lag om upphävande av förordningen den 18 juni 1864 (nr 41, s. 1) angående utvidgad näringsfrihet, m.m.

(Lika lydande med motion nr 971 i Första kammaren)

I proposition nr 98 år 1968 framlägges bl. a. förslag om upphävande av 1864 års förordning angående utvidgad näringsfrihet, m.m.

Kungl. Maj:ts förslag innebär att stadgandet i 1 § om en allmän näringsfrihet bortfaller utan att något stadgande av motsvarande innebörd bereddes utrymme i annan lag. I nämnda paragraf stadgas att svensk man eller kvinna är, med de undantag och inskränkningar samt under de villkor i övrigt, som anges i förordningen, berättigad att idka handels- eller fabriksrörelse, hantverk eller annan hantering, att till utrikes ort utföra eller därifrån införa och inrikes orter emellan fortskaffa varor samt att reda i skepp för såväl inrikes som utrikes fart.

I direktiven till 1958 års näringsrättssakkunnige, vars förslag utgör grund till Kungl. Maj:ts proposition, uttalade inrikesministern att enligt hans mening saknas i vår tid anledning att i ny lagstiftning upptaga den näringsfrihetsförklaring som inleder 1864 års förordning. Statsrådet erinrar i propositionen om detta uttalande. Den näringsrättssakkunnige har ej ansett sig ha anledning att avvika från den i direktiven angivna ståndpunkten.

Departementschefen anför som stöd för sin ovannämnda uppfattning att det numera uppfattas som självklart att det i princip råder full frihet för svenska medborgare att driva näring om icke uttryckligt hinder är stadgat i grundlagsmässig ordning. Vidare framhåller statsrådet att principen om näringsfrihet närmast avser förhållandet mellan det allmänna och näringsidkarna och således ej gäller begränsningar i näringsidkarens handlingsfrihet genom åtgärder av enskilda eller organisationer. Som ytterligare ett skäl för den intagna ståndpunkten framhålles att bland grundlagberedningens arbetsuppgifter ingår frågan om en frihets- och rättighetsförklaring. I avvaktan på beredningens ställningstagande anser departementschefen att det knappast kan komma i fråga att ta in en allmän näringsfrihetsförklaring i en näringsrättslig författning. Slutligen anføres, under åberopande av den sakkunniges uttalande, att väsentliga ingrepp i

näringsfriheten ej kan ske genom författning som tillkommer utan riksdagens medverkan.

Flera skäl talar dock för att en näringsfrihetsförklaring bör komma till uttryck i lag. En dylik förklaring utgör ett positivt uttryck för fundamentala medborgerliga fri- och rättigheter. Förhållandet att den nuvarande näringslagstiftningen i hög grad är splittrad och därigenom svåröverskådlig talar även för bibehållandet av en näringsfrihetsförklaring.

Mot departementschefens uppfattning att näringsfriheten numera alltid uppfattas som självklar kan flera exempel anföras. Poliskammaren i Malmö har i sitt yttrande över näringsrättssakkunniges förslag bl. a. anført:

att principen om näringsfrihet knappast kan sägas återspegla en "självklar" medborgerlig rättighet, att densamma måst kämpa sig fram till sitt nuvarande erkännande och att våra dagar icke är främmande för tecken, som antyda strävanden av motsatt innebörd inom affärsliv och produktion. Härtill kommer, att uppgiften att lösa intressekonflikter anförtrotts en till antalet stor och till arten mångskiftande kategori administrativa organ. Att under förhållanden, som ställt den s. k. administrativa rättskipningen under debatt med hänsyn till rättssäkerhetens intressen, utan övertygande motivering avstå från att på papperet i lagstiftningsväg fästa en medborgarna tillförsäkrad rättighet, som uppfattas som allmänt erkänd, kan knappast vara ett resultat av allmänpsykologiska överväganden.

I detta sammanhang bör erinras om att liknande uppfattningar framförts även av andra remissinstanser. Därtill kommer att ett stort antal remissinstanser, vilkas uttalanden måste anses väga tungt i denna fråga, betonat värdet av att principen om att full frihet råder för svenska medborgare att driva näring kommer till klart uttryck i lag. Dessa instanser har vidare förordat att en sådan förklaring borde ingå i ett mera allmänt angivande av samhällsmedlemmarnas fri- och rättigheter. Med hänsyn till dessa uttalanden och mot bakgrund av att en sammanfattande rättighetsförklaring, i den mån en sådan över huvud taget kommer att utarbetas, inte torde vara att vänta förrän om åtskilliga år är det rimligt att besluta om bibehållande av näringsfrihetsförordningens 1 §.

På det internationella planet pågår sedan årtionden tillbaka intensivt arbete med utformande och erkännande av internationella konventioner om grundläggande krav på olika områden. Ett exempel är deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna. Dessa strävanden på det internationella området har hälsats med tillfredsställelse från svensk sida. I konsekvens därmed bör även i den svenska lagstiftningen eftersträvas att i positiv formulering fastslå för medborgarna betydelsefulla fri- och rättigheter. Att grundlagberedningen fått i uppdrag att överväga en kodifierad sammanfattning av dessa för medborgarna grundläggande rättigheter bör

ej hindra att den av riksdagen år 1864 stadfästa näringsfrihetsförklaringen äger giltighet intill dess Kungl. Maj:t framlagt förslag om en sammanfattande rättighetsreglering i form av grundlag eller annorledes. Detta framstår som än mer angeläget mot bakgrunden av departementschefens påpekande i propositionen att författningsutredningens år 1963 framlagda förslag till en rättighetsreglering mötts av kritik samt att det är förenat med avsevärda rättstekniska svårigheter att åvägabringa ett tjänligt grundlagsskydd för sådana intressen som åsyftas med frihets- och rättighetsbeteckningar av olika slag. Det torde innebära att det för en samlad rättighetsreglering erforderliga arbetet kräver en relativt lång tidsperiod, vilket talar för att den nu gällande förklaringen bibehålles.

Det av statsrådet uppmärksammade förhållandet att principen om allmän näringsfrihet för medborgarna närmast avser relationerna mellan det allmänna och näringsidkarna utgör enligt vår mening inget skäl för att undvara en lagstadgad näringsfrihetsförklaring. Det faktum att förhållandena enskilda emellan och gentemot det allmänna regleras på en mängd andra områden förutom det näringsrättsliga talar för att en principiell näringsfrihetsförklaring lagfästes. Den av regeringen initierade expansionen av såväl kommunal som statlig verksamhet på områden, som i vissa fall konkurrerar med enskilda medborgares aktiviteter, utgör ytterligare ett skäl för att bibehålla en lagfäst näringsfrihetsförklaring.

Sammanfattningsvis kan sägas, att de i propositionen anförda skälen för att den i näringsfrihetsförordningen deklarerade principen om allmän näringsfrihet för svenska medborgare kan utgå enligt vår uppfattning är mindre tungt vägande än de skäl, som talar för att principen förblir lagfäst i positiv form. Det förhållandet att ett beslut om att behålla 1864 års näringsfrihetsförklaring ej förorsakar några olägenheter i form av besvärliga följförändringar i andra författningar och förordningar och att enighet råder om att näringsfrihet i princip skall råda gör att vårt yrkande framstår som mycket skäligt och rimligt.

En viss ändring i näringsfrihetsförordningens 1 § är erforderlig, på grund av att hänvisning görs i denna till de övriga paragrafer i förordningen, vilka föreslås bli upphävda. Ändringen kan göras genom att orden "som här nedan upptages", vilka syftar på de villkor som anges i lagen, ersättes av orden "som stadgas i författning" varigenom paragrafen får följande lydelse:

Svensk man eller kvinna är, med de undantag och inskränkningar samt under de villkor i övrigt, som stadgas i författning, berättigad att i stad eller å landet idka handels- eller fabriksrörelse, hantverk eller annan hantering; att till utrikes ort utföra eller därifrån införa samt inrikes orter

emellan fortskaffa varor, ävensom att reda i skepp för såväl inrikes som utrikes fart.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 98 måtte besluta

1. avslå Kungl. Maj:ts förslag till lag om upphävande av förordningen den 18 juni 1964 angående utvidgad näringsfrihet, m.m., såvitt avser 1 §,

2. att 1 § i nämnda förordning ändras så till vida att orden "som här nedan upptages" ersättes av orden "som stadgas i författning".

Stockholm den 17 oktober 1968

Tage Magnusson (h)
i Borås

Bo Turesson (h)

Hans Nordgren (h)